

het interview

In haar lange carrière als advocaat stond ze Maagdenhuisbezitters bij, een eindeloze rij krakers, milieu-activisten, Koerden en nu de 'benadeelden' van Wilders. 'Het gaat ergens over. Ik voel me verbonden met activisten.'

Ties Prakken Wilders-proces was geen onzinnig circus

Nico de Fijter

Ze had hem al veel vaker gezien, de Marokkaanse marktkoopman. Vlakbij haar Amsterdamse woning stalt hij dagelijks zijn koopwaar uit. Vaak groetten ze elkaar, maar nu kwam het tot een praatje. "Hij sprak me aan. En zei: 'Ik volg het nauwgezet hoor, dat Wilders-proces. Ik zie u op tv. Spannend is het. En ik hoop vurig dat u gaat winnen!'"

Die bijval, vertelt Ties Prakken, deed haar goed. "Als je tv kijkt en de kranten leest, zou je haast de indruk krijgen dat gans het land van mening is dat het Wilders-proces nooit gevoerd had mogen worden. Dat het een onzinnig circus is geweest. Dat hij gewoon moet kunnen zeggen wat hij wil. Maar die opmerking van die marktkoopman – en zo heb ik er trouwens in de loop van het proces veel meer gehoord – vertelt een heel ander verhaal. Dat er een grote groep mensen in de samenleving is die zich in toenemende mate buitengesloten en weggezet voelt. Een collega moest aan het begin van het proces ergens een lezing houden. Er zaten veel allochtonen in de zaal. En die zeiden: in onze kringen zijn jullie helden."

Prakken is een van de advocaten van de mensen die zich slachtoffers van Wilders voelen, de zogenoemde benadeelde partijen. Ze vertegenwoordigt, samen met advocaat Michiel Pestman, onder meer de Stichting Nederland Bekent Kleur en het Landelijk Beraad Marokkanen. Bijna alle zittingen in het Wilders-proces woonde Prakken bij. Maar een erg grote rol in het proces hebben benadeelde partijen niet. Weliswaar is hun positie in het strafproces sinds dit jaar een stukje steviger, maar heel veel heeft dat niet om het lijf, zegt Prakken. Op de meeste zittingsdagen speelden de benadeelden geen enkele rol. "En op de dagen dat we wel wat mochten zeggen, moesten we veel strijd leveren met de rechtbank. Die hield ons erg kort. We mochten bijvoorbeeld wel stukken inbrengen die aan het dossier werden toegevoegd, maar lang niet altijd mochten we daar een toelichting op geven. Frustrerend was dat."

Ze zat erbij, afgelopen donderdag, toen Wilders werd vrijgesproken.

Maar na afloop was ze snel vertrokken. "Ik had niet zo'n zin in het Wilders-feestje. En ik ben teleurgesteld. Het was spannend, want het had zeker ook een veroordeling kunnen zijn. Het is jammer dat die er niet gekomen is."

Ties Prakken is eigenlijk allang met pensioen. In 2004 stopte ze met haar werk als hoogleraar strafrecht aan de Universiteit Maastricht. Maar advocaat – want dat is ze in de eerste plaats – is Prakken altijd gebleven. "Het is heerlijk om af en toe een mooie zaak te doen."

En de Wilders-zaak was er zo een. "Ik hou niet van Wilders. Ik maak me serieus zorgen over de invloed van zijn ideeën en zijn partij. Kijk, hij is niet gewoon maar rechts. Hij is aan het afbreken. Hij voert aanvallen uit op de samenleving en op de rechtsstaat. Hij sluit mensen uit, en

'Veel mensen zeggen dat het debat niet in de rechtszaal hoort. Waarom niet? Het een sluit het ander toch niet uit?'

niet alleen moslims. Het land wordt dichtgetimmerd. Niet meer erbij. En wie ons niet aanstaat, kan vertrekken. Tot voor kort bleef dit soort types marginaal. Zoals Janmaat indertijd. Maar nu is het anders. En dat vind ik buitengewoon zorgelijk."

"Ik ben het ook volledig oneens met al die mensen die zeggen dat deze zaak nooit gevoerd had mogen worden. Dat het debat niet in de rechtszaal hoort. Waarom niet? Het een sluit het ander toch niet uit? In veel andere landen gebeurt het trouwens ook hoor, dat politici zich voor de rechter moeten verantwoorden voor hun uitspraken. Bovendien: Wilders wordt in het publieke debat maar heel beperkt bestreden. En vergeet niet: de rechter is er, juist in een

democratische samenleving, óók om minderheden te beschermen, desnoods tegen de wil van de meerderheid in."

Reden genoeg voor Prakken om zich op de zaak te storten. "Dat kwam natuurlijk ook door het Openbaar Ministerie, dat Wilders helemaal niet wilde vervolgen. Als het OM nou had gezegd: ja, die Wilders, die gaan we vervolgen – en als de officieren van justitie de zaak met verve hadden gevoerd, dan was het allemaal heel anders geweest. Maar het OM verzaakte. Ze lieten het erbij zitten. Al van begin af aan was duidelijk dat ze vrijspraak zouden gaan eisen. Ik dacht: er moet toch iemand zijn die in de rechtbank het andere verhaal laat horen. En daarmee een stem geeft aan al die mensen die zich door Wilders aangevallen voelen. Het is jammer dat de rechtbank zich in het vonnis zo braaf achter het OM heeft verscholen."

Dat betekent overigens niet dat Prakken klaar is met het Wilders-proces. "We stappen naar het Mensenrechtencomité van de Verenigde Naties om een klacht tegen de Nederlandse staat in te dienen. Door de vrijspraak is het recht van minderheden geschonden om gevrijwaard te blijven van haatzaaien. Die klacht kan ertoe leiden dat Nederland een flinke tik op de vingers krijgt en dat zou ik al een prachtig signaal vinden."

Ties Prakken was, aan het begin van haar carrière in 1965, een van de eerste vrouwelijke strafrechtadvocaten van het land. En van begin af aan deed ze het liefst politieke processen. "En met politieke processen bedoel ik niet processen die er zijn om iemand politiek de mond te snoeren – dus niet het stempel dat Wilders ten onrechte op zijn eigen proces heeft gezet. Ik bedoel processen waar een ideologische strijd aan ten grondslag ligt. Waar ideologisch bevlogen mensen bij betrokken zijn. Waar het over fundamentele zaken gaat. Dat is toch vele malen interessanter en spannender dan zeg een eenvoudige drugszaak."

Ze vertelt over een zaak van een Koerdische tv-zender die vanuit België opereerde. "Daar werd een inval gedaan en er werden flink wat mensen gearresteerd. Ze werden verdacht

Ties Prakken vertrok snel na Wilders' vrijspraak. 'Ik had niet zo'n zin in

van witwaspraktijken en van mensenhandel. Maar bij die inval werden ook honderden meters kabel losgetrokken en zendapparatuur onklaar gemaakt. Dat was opmerkelijk: want wat heeft dat met mensenhandel of met witwassen te maken? Helemaal niets, natuurlijk. Maar het maakte wel iets anders duidelijk. Het ging helemaal niet om mensenhandel of om witwassen. Die uitzendingen moesten stoppen. Dat maakte het proces tot een politiek proces in de slechtste zin van het woord. Aan ons de taak om het te laten gaan over de vrijheid van meningsuiting die op een schandelijke wijze werd geschonden. Dát werd de insteek van onze verdediging. Zeer interessant."

De bezetters van het Maagdenhuis werden door Prakken verdedigd. Ze stond een eindeloze rij aan krakers bij. Dat bezorgde haar de titel 'krakersmoeder' ("En daar ben ik stiekem toch wel een beetje trots op"). Ze verdedigde mensen uit de milieubeweging, stond linkse RaRa-activis-

ten terzijde, hielp het actievoerders-tijdschrift Bluf!, stond de Koerdische afscheidingsbeweging PKK bij en pleitte voor de rechten van demonstranten tijdens de Europese top in Amsterdam in 1997. "Daar hanteerde de politie op een gegeven moment de regel: iedereen die zich tijdens de top in een kraakpand aan de Spuistraat bevindt, beschouwen wij als lid van een criminele organisatie. Krankzinnig natuurlijk."

Waar komt dat vandaan, die liefde voor activisten?

"Het gaat ergens over. Die activisten doen het ergens voor. Die hebben een overtuiging en daar vechten ze voor. Daar voel ik me verbonden mee – met dat streven om de samenleving van onderop vooruit te helpen."

Als er iemand voor zijn overtuiging vecht, dan is het Geert Wilders wel. "Zeker. Maar met zijn overtuiging heb ik geen enkele affiniteit. En dat is natuurlijk van belang. Het is niet

het Wilders-feestje. En ik ben teleurgesteld. Het was spannend, want het had zeker ook een veroordeling kunnen zijn.

FOTO MARK KOHN

'In België en Frankrijk worden vaak strafzaken gevoerd door maatschappelijke organisaties. Dat kan in Nederland niet. Dat is jammer. Want een opener strafrecht vergroot de betrokkenheid van de burger.'

zo dat ik alle ideeën van de activisten die ik heb bijgestaan onderschrijf, maar een bepaald verwantschap, ja, dat moet er wel zijn."

Maar als advocaat bleef u altijd aan de zijlijn staan. U bent zelf geen actievoerder.

"Nou ja, ik heb wel eens in een demonstratie meegelopen. Ik ben al jaren slapend lid van een politieke partij. En ik hou er een heleboel politieke meningen op na. Maar het klopt, ik wil altijd een beetje op afstand blijven. Als actievoerder moet je voor honderd procent overtuigd zijn van wat je doet. Voor die houding heb ik denk ik te veel reserve."

Van de actiebeweging uit de jaren zestig en zeventig is niet zo heel veel meer over. Wordt u daar niet treurig van?

"Nou ja, misschien een beetje. Maar tegelijkertijd zie ik bij heel veel mensen nog groot enthousiasme om ergens voor te gaan. Ik was een tijdje

terug bij Greenpeace. Die hielden een bijeenkomst naar aanleiding van de protesten tijdens de milieutop in Kopenhagen. Er zijn toen erg veel actievoerders opgepakt en erg lang vastgehouden. De conclusie op die bijeenkomst was: we moeten ons niet alleen blijven inzetten voor het milieu maar ook voor ons recht op vreedzame demonstraties. Daar was ik heel blij mee. Er was echt zo'n houding van: we laten niet over ons heen lopen.

"Ik denk dat de actiebeweging in de loop der jaren trouwens ook is geprofessionaliseerd. Daar is de milieubeweging natuurlijk een heel goed voorbeeld van."

Ties Prakken (1937) groeide op in Amsterdam en studeerde daar rechten. Ze werd in 1965 beëdigd als advocaat, maar trad in de jaren zeventig - intussen moeder van twee kinderen - in dienst van de Universiteit Utrecht. Daar werd ze medewerker van hoogleraar Peters, de voorman

van het zogenoemde kritische strafrecht, waarin de positie van de verdediging en de rechten van de verdachte centraal staan. Bij hem promoveerde Prakken in 1985 op haar proefschrift 'Rechtshulp en juridies aktivisme'. Later keerde ze weer terug in de advocatuur, om in 1998 opnieuw de wetenschappelijke wereld in te duiken: ze werd hoogleraar in Maastricht. "Ik heb altijd twee sporen bewandeld: de advocatuur en de wetenschap. Die combinatie is heerlijk."

U heeft meer dan een halve eeuw ervaring in het Nederlandse strafrecht. Hoe heeft u dat zien veranderen?

"In haast geen ander land ter wereld geldt zo sterk de overtuiging dat het aan de staat is om met het strafrecht de wereld beter te maken. We zijn nooit een participatiedemocratie geweest en we zijn ook geen participatierechtsstaat. De burger wordt hier haast niets toevertrouwd. Hij wordt eerder gewantrouwd. We mogen af

'Ik geloof niet dat de Wilders-zaak de rechterlijke macht heeft geschaad. Daar moeten we ook niet zo bang voor zijn. Rechters krijgen het wel vaker zwaar te verduren. Dat hoort er helemaal bij.'

en toe stemmen, maar dat is het dan ook. Geen referenda, geen gekozen president. En die cultuur raakt ook het strafrecht: er is maar één instantie die kan vervolgen en dat is het Openbaar Ministerie. Als het OM zegt: wij vervolgen niet, dan heb je nog één kleine kans en dat is tegen die beslissing in beroep gaan. Zo is het Wilders-proces er ook gekomen."

"In veel andere landen wordt gezegd: het strafrecht is ook van de samenleving, en van maatschappelijke bewegingen. In België en Frankrijk worden vaak strafzaken gevoerd door maatschappelijke organisaties, door minderheidsbewegingen. Dat kan in Nederland niet. Dat is jammer. Want een meer open strafrecht zou de betrokkenheid van burgers flink kunnen vergroten."

En de rechterlijke macht? Die heeft het in het Wilders-proces zwaar te verduren gekregen.

"Ach, dat wordt schromelijk overdreven. De rechters in de eerste ronde (die met succes werden gewraakt, Ndf) waren misschien wat naïef. Ze deden te veel alsof het een heel gewone strafzaak was. Dat is natuurlijk een misvatting. Maar het is onzinnig om te beweren dat ze allerlei fouten hebben gemaakt. Ja, ze zijn met succes gewraakt, maar achteraf zegt bijna iedereen dat de toewijzing van dat wrakingsverzoek een heel rare beslissing is geweest."

"Dat deze zaak de rechterlijke macht heeft geschaad, geloof ik niet. Dat roepen mensen zomaar. En daar moeten we ook niet zo bang voor zijn. Rechters krijgen het wel vaker zwaar te verduren, dat hoort er helemaal bij."

"Ik herinner me de zaak van de Maagdenhuisbezitters. Toen vertoonden de rechters ook raar gedrag. Ze wisten helemaal niet om te gaan met die bezitters, ze sloegen helemaal de verkeerde toon aan. Eerst een verdachte heel correct en vriendelijk met zijn verjaardag feliciteren en hem vervolgens een fikse straf opleggen - dat soort gedrag. Maar de rechterlijke macht staat nog steeds stevig in zijn schoenen. Bovendien is het helemaal niet erg als er af en toe eens flink gediscussieerd wordt over de rechterlijke macht. Daar worden ze alleen maar beter van."